

**RÅDDET
FÖR NORD
ISKT SAMARBETE
OM FUNKTIONSHINDER
ÅRSRAPPORT 2017**

Nordens
välfärdscenter

Innehåll:

Ordföranden har ordet	3
Var femte nordbo har någon form av funktionsnedsättning	4
Inriktning, mål och aktiviteter 2017	6
Nordisk funktionshindersstatistik	11
Funktionshindersrådets aktiviteter 2017	12
Bra lösningar fungerar för alla	14
Et nordisk perspektiv på universell utformning & vardagsteknologi	16
Att få hjälp med sex kan vara pinsamt	18
Norden i världen	20
Nordiska rådets session	26
Medlemmar i rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder 2015	28
Inför 2018	30
Funktionshindersperspektivet ska integreras i fler politikområden	31

4

7

14

18

25

26

Ordföranden har ordet

Rådet for samarbeid om funksjonshinder har i 2017 hatt sitt siste år i denne mandatperioden.

Også dette året har vært spekket med aktiviteter og ulike perspektiver. Rådet har deltatt i initiativer fra det Norske formannskapet, som satte et spesielt fokus på universell utforming og ny teknologi. Rådet har også deltatt i andre viktige aktiviteter, som konferansen «Bryt tabu» på Færøyene i september, som både satte seksuell helse og trakassering av sårbare personer dagsorden - flere uker før #metoo-kampanjen startet.

Vi har jobbet både i selve rådsmøtene og i tilknytning til disse, men også bidratt til

uavhengig produksjon av kunnskap og erfaringsutveksling gjennom hele året. Flere av aktivitetene har vært knyttet til Nordisk Ministerråds Handlingsplan for nordisk samarbeide om funksjonshinder 2015-17. Vi har også vært med og gitt innspill til en ny handlingsplan, som vi håper kommer på plass i 2018.

Rådet har vært sterkt involvert i evalueringen av rådet og handlingsplanen, som har foregått nå dette siste året. Vi setter pris på det grundige arbeidet, og ser at denne evalueringen tydeliggjør behovet for at arbeidet fortsetter.

Åse Kari Haugeto, leder for Deltasenteret ved Barne- ungdoms og familiedirektoratet

Funktionshindersrådets arbeidsskott bestod 2017 av (från vänster i bild): vice ordförande Ola Balke, funksjonshindersorganisationernas företrädare Pirkko Mahlamäki och ordförande Åse Kari Haugeto.

VAR FEMTE NORDBO HAR NÅGON FORM AV FUNKTIONSNEDSÄTTNING

Alla människor har samma rättigheter och grundläggande friheter, oavsett funktionsförmåga. Därför är inkludering i våra samhällen av personer med funktionsnedsättning ett viktigt mål inom det nordiska samarbetet. Politiken på området präglas alltmer av rättighetsperspektivet genom FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder lyder under Nordiska ministerrådet för social- och hälsopolitik. Funktionshinderrådet har en rådgivande funktion för alla sektorer i Nordiska ministerrådet, och har i uppdrag att se till att det nordiska samarbetet blir ett verktyg för effektiv inkludering av personer med funktionsnedsättning, universell utformning av våra samhällen och förverkligandet av FN-konventionen.

Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder består av experter på funktionshindersfrågor från Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige samt Grönland, Färöarna och Åland. Hälften av rådsmedlemmarna är officiella representanter för respektive nordiskt land och självstyrande område. Den andra hälften nomineras av ländernas funktionshindersorganisationer.

Effektiv inkludering
av personer med
funktionsnedsättning
genom ett förstärkt
nordiskt kunskaps-
utbyte

NORDISKA MINISTERRÅDETS HANDLINGSPLAN FÖR FUNKTIONSHINDERSSAMARBETET 2015-2017

Nordiska ministerrådets handlingsplan för funktionshinderssamarbetet har tre fokusområden. Dessa områden är:

- **Mänskliga rättigheter**
Att stötta och stärka arbetet med nationellt genomförande och övervakning av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.
- **Mångfald**
Att utifrån ett mångfaldsperspektiv stärka inkludering, främja jämlikhet och motverka diskriminering av personer med funktionsnedsättning.
- **Fri rörlighet**
Att främja fri rörlighet och avvärja gränshinder som drabbar personer med funktionsnedsättning.

Under varje fokusområde finns tre aktiviteter som täcker flera olika politikområden. Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder fick i slutet av 2015 uppdrag att följa upp implementeringen av handlingsplanen.

Funktionshinderrådets sekretariat är en del av Nordens Valfärdscenter.

INRIKTNING, MÅL OCH AKTIVITETER

2017

Enligt mandatet från Nordiska ministerrådet för social- och hälsopolitik ska rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder sammanträda minst två gånger per år. Rådet ska finnas tillgängligt för konsultationer från ministerrådet och kan ta egna initiativ kring viktiga teman. arbetet ska redovisas till Nordiska ministerrådets ämbetsmannakommitté för social- och hälsofrågor. Vartannat år ska

verksamheten även redovisas för Nordiska rådet.

Nordens välfärdscenter är sekretariat för rådet och ansvarar för förvaltning inklusive ekonomi och rapportering. 2015 fick funktionshinderrådet ett tilläggsuppdrag att tillsammans med ministerrådets sekretariat förstärka förankringen av perspektivet i fler politikområden.

Inriktning och mål

Under 2017 har Funktionshinderrådet arbetat med flera olika teman och uppgifter från ministerrådet, bland annat aktiviteter från ministerrådets handlingsplan för funktionshinderssamarbetet som löper 2015–2017. Fler av aktiviteterna har arrangerats i samarbete med det norska ordförandeskapet för nordiska ministerrådet.

Några målsättningar från verksamhetsplanen var att:

- Uppmärksamma värdet av universell utformning i det nordiska hållbarhetsarbetet.

- Uppmärksamma vilken funktionshindersforskning som finns och vilken som saknas.
- Delta och bidra till övrigt internationellt samarbete som syftar till ökad delaktighet för personer med funktionsnedsättning.
- Delta i Nordiska ministerrådets profilering av Norden i den internationella kontexten.
- Uppmärksamma funktionshinderspersionen i de strukturer, och hos de aktörer, som arbetar med gränshinder för att

Rådsmöten 2017

Rådets arbetsutskott har under året haft sex möten.

Rådsmöte 1 genomfördes 29-30:e mars i Oslo med ett utvärderingsseminarium om av funktionshindersrådet och handlingsplan. Vid mötet bidrog rådsmedlemmarna till ett intentionsdokument om universell utformning och vardagsteknologi som senare lanserades vid det norska ordförandeskapets konferens om temat i juni.

Rådsmöte 2 genomfördes 10-12:e september i Tórshavn i samband med seminariet Bryt tabut! Om sexuella rättigheter och dubbel utsatthet. Ett dialogmöte genomfördes med ämbetsmän som arbetar med nordiskt samarbete (ÄK-medlemmar, nordiska parlamentariker etc).

Rådsmöte 3 genomfördes i Köpenhamn den 27-28:e november i samband med arbetsmöte om Nordiska ministerrådets nya handlingsplan om funktionshinderssamarbetet 2018-22.

Uppdrag 2017

Under året har funktionshindersrådet bland annat:

- Lämnat förslag till nordiskt samarbete om EU:s förslag till tillgänglighetsdirektiv.
- Lämnat förslag till nordiskt samarbete om FN:s hållbarhetsstrategi Agenda 2030 samt med ett funktionshindersperspektiv på NMR:s arbete med FN:s Agenda 2030.
- Bidragit till utvärdering av nordiska samarbetet om funktionshinder.
- Funktionshindersrådet fortsatte att i dialog med NMRS stärka integreringen av funktionshindersperspektiv i fler politikområden.
- Följt upp aktiviteterna i nordiska ministerrådets handlingsplan för funktionshinderssamarbetet och bidragit i genomförandet av flera av aktiviteterna. bland annat koordinerat projektet funktionshindersperspektiv, kön och mångfald och i samarbete och expertseminarierna om arbetsliv samt högre utbildning, forskning och mänskliga rättigheter.

- Färdigställt uppföljningsrapport om integrering av funktionshindersperspektiv och tillgänglighet i NMR.
- Deltagit i framtagandet av intentionsdokumentet och norska ordförandeskapets konferens om universell utformning och vardagsteknologi den 20 juni.
- Deltagit i side event med nordisk prägel vid statspartsmötet för UNCRPD i New York 13-15 juni. Samarbete med Norges ordförandeskap 2017.
- Varit aktivt i styrgruppen för det finska ordförandeskapet Ett innovativt Norden med välmående människor 2020. Uppdragsgivare Finska ordförandeskapet2016/NMR. Funktionshindersrådets sekreterare deltog i ett möte den 5:e september.
- Redovisat verksamheten för ÄK:S.
- Rådssekretariatet har tillsammans med arbetsutskott och enskilda medlemmar behandlat och besvarat förfrågningar löpande.

Temat 2017

Universell utformning och det hållbara samhället

För att uppmärksamma värdet av universell utformning i det nordiska hållbarhetsarbetet. Har funktionshindersrådet blöand annat deltagande vid lanseringsseminarium av intentionsdokumentet om Universell utformad teknologi, inkommit med förslag till nordiskt samarbete om EU-kommissionens förslag om tillgänglighetsdirektiv samt om Nordiska ministerrådets hållbarhetsagenda med anknytning till FN:s Agenda 2030.

Norden i världen

Funktionshindersrådet har arbetat med annat internationellt samarbete som syftar till ökad delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Bland annat genom att bidra till Nordiska ministerrådets profilering av Norden i den internationella kontexten, gjort en översikt om nordiska perspektiv på EU:s förslag till tillgänglighetsdirektiv och medverkat till ett side event med nordisk prägel vid statspartsmötet för UNCRPD i New York 13-15 juni i samarbete med Norges ordförandeskap för NMR 2017.

Fri rörlighet

För att förbättra förutsättningar för mobilitet i Norden har funktionshindersrådet följt arbetet med revidering av Nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster. Även rapporten med gränshinder på Social- och arbetsmarknadsområdet och uppmärksammat funktionshindersperspektivet i de strukturer och hos de aktörer som arbetar med gränshinder och att främja fri rörlighet.

Nordiska Välfärdsmodellen

Funktionshindersrådet vill uppmärksamma situationen för personer med funktionsnedsättning i nordiska projekt och program om välfärdsmodellen och har bidragit med innehåll och sakkunskap till genomförandet av det treåriga projektet Ett innovativt Norden med välmående människor 2020. Även verkat för att funktionshinderrådets projektförslag om erfarenhetsbaserat perspektiv på förändringar i välfärdsmodellen, integreras i det treåriga projektet eller beaktas på annat sätt i nordiskt välfärdspolitiskt samarbete.

Mångfald

Funktionshindersperspektivet behöver integreras tydligare i ministerrådets arbete inklusive politik som genereras på olika områden. Funktionshindersrådet har gjort en uppföljningsrapport om integrering av funktionshindersperspektiv och tillgänglighet i NMR. Rådet har också arrangerat en konferens om sexualitet och dubbel utsatthet för våld och funktionshinder för att bidra till jämställdhetsministrarnas agenda om våld i nära relationer och könsbaserat våld.

Funktionshindersforskning

Det behövs mer funktionshindersforskning och funktionshindersrådet har haft dialoger om detta med det nordiska forskningssamarbetet.

Ekonomi

Intäkter 1 693 500
Kostnader 1710 000
Resultat -16500

NORDISK FUNKTIONSHINDERSSTATISTIK

De nordiska länderna samt Åland, Grönland och Färöarna behöver bättre statistiska möjligheter för att följa upp FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionshinder. Nordens välfärdscenter koordinerar projektet med projektstöd från Nordiska socialstatistik-kommittén (NOSOSKO).

I och med Artikel 31 ("Insamling av statistik och information") i konventionen så åtar sig konventionsstaterna att insamla ändamålsenlig information, däribland statistik och forskningsrön, som ska kunna användas att göra verkan av konventionen. Informationen ska kunna användas till att bedöma konventionsstaternas genomförande av sina åtaganden enligt konventionen och identifiera och bemöta de hinder som personer med funktionsnedsättning ställs inför vid utövande av sina rättigheter.

I Artikel 35 ("Konventionsstaternas rapporter") regleras hur konventionsstaternas åtgärder som de vidtagit för att verkställa sina skyldigheter enligt konventionen ska rapporteras till FN.

Det finns ett behov av att utveckla och förbättra denna rapportering, inte minst med hjälp av statistik.

Del 1 i projektet har varit att samla berörda representanter från de nordiska länderna och självstyrande områden inom området till ett seminarium (Oslo, 20 april 2017). Syftet var att diskutera det aktuella läget i den nordiska regionen, vilken statistik som finns och behövs samt staka ut vägen inför Del 2 av projektet. Del 2 i projektet kommer utifrån seminariet i Oslo gå vidare med de synpunkter och förbättringsförslag som framkom där.

Projektet pågår under 2017-2018 och slutresultatet kommer presenteras på Nordiska ministerrådets och NOSOSKOs webbplatser. I juni 2017 arrangerades ett sidoevenemang till statspartskonferensen för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Fokus var på statistik och du kan se seminariet på nordicwelfare.org

AKTIVITETER JAN–JUNI 2017

Funktionshindersrådets aktiviteter 2017:

JANUARI

- Förslag till nordiskt samarbete om EU:s förslag till tillgänglighetsdirektiv som överlämnades till ÄK-S

FEBRUARI

- Dialogmöte med det norska ordförandeskapet

MARS

- Rådsmöte 1 i Oslo
- Arrangerade tillsammans med NMRS ett utvärderande seminarium om nordiskt samarbete om funktionshinder i samband med MR-S i Oslo i mars. Uppdragsgivare: NMRS.

APRIL

- Expertseminarium om arbetsliv och funktionshinder
- Projektseminarium om statistik och funktionshinder

MAJ

- Dialogmöte med styrelsen för Nordic Network of Disability Research i samband med NNDR:s nordiska konferens i Örebro, Sverige
- Deltog i framtagandet av intentionsdokumentet om universell utformning och vardagsteknologi den 20 juni.

JUNI

- Deltog i nordiskt side event om statistik och funktionshinder statspartsmötet för UNCRPD i New York
- Deltog i norska ordförandeskapets konferens om universell utformning och vardagsteknologi

AKTIVITETER JULI-DEC 2017

Funktionshindersrådets aktiviteter 2017:

JULI

- Sol och bad!

AUGUSTI

- Resultaten från utvärdering av funktionshindersrådet och handlingsplan presenteras för socialdepartementens funktionshindersexperter

SEPTEMBER

- Möte i styrgruppen för det finska ordförandeskapets prioriterings projekt Ett innovativt Norden med välmående människor 2020.
- Genomförde konferensen Bryt tabut! Om sexuella rättigheter och dubbel utsatthet arrangerades 11-12:e september i Tórshavn.
- Rådsmöte i Tórshavn
- Dialogmöte färöriska myndigheter och ministrar

OKTOBER

- Deltog med temat funktionshindersintegrering vid institutionschefernas möte i Köpenhamn
- Medverkade vid evenemanget Nordic forum on disability, human rights and research i Stockholm
- Medverkade och deltog i Nordens välfärdscenters konferens om implementering av FN:s funktionshinderskonvention i Stockholm

NOVEMBER

- Ministerrådet redogjorde för funktionshinderssamarbetet för Nordiska rådets session.
- Arbetsmöte om nordiskt samarbete om funktionshinder 2018-22 i Köpenhamn
- Rådsmöte 3 i Köpenhamn

DECEMBER

- Internationella funktionshinderdagen 3:e december
- Möte med Nordiska Ämbetsmannakommittén för Kultur och resurser
- Arbetsutskottet för 2017 och 2018 möts för överlämning

Rådssekretariatet fick och besvarade också i samråd med arbetsutskottet olika typer av frågor via e-post och telefon varefter de kom till sekretariatet.

***"Om vi bygger fel på webben,
hindrar vi våra användare."***

Bra lösningar fungerar för alla

"Ni neurotypiska personer är som magiker. Ni bara förstår vad ni ska göra när ni är hungriga! Jag känner att jag är hungrig men behöver någon som får mig att förstå att jag måste ta mig till kylskåpet, ta ut råvaror och tillaga något för att sedan äta."

Detta inleder en föreläsning om autism och tillgänglighet. Personen som talar är Jamie Knight, senior expert i tillgänglighet och bosatt i London. Till sin hjälp har Jamie en smart klocka som är programmerad att påminna om vardagliga rutiner och behov.

Den känner om han har vätskebrist och annat som kan vara svårt för honom att komma på – att den allmänna olustkänslan kan vara hunger eller törst. Jamie har autism och behöver också människor som hjälper honom med vissa saker. "Det är otroligt hur dålig koll jag har i trafiksituationer. Jag kan gå ut i gatan helt plötsligt." Han har behov av stöd och service för att klara av saker som för andra är självklarheter.

Samtidigt arbetar han som utvecklare på den nationella mediekanalen BBC och gör tekniska specifikationer och guidelines för webb.

På BBC är han också programledare på deltid. På fritiden konstruerar han avancerade tekniska saker, till exempel bilmotorer. "Men jag får inte köra bil, det vore väldigt farligt", skrattar Jamie och håller om Lion, hans mjukis-side-kick, som enligt Twitterprofil aldrig är långt borta.

På sitt arbete som tillgänglighetsexpert på BBC är hans uppgift att se till att ingenting mediebolaget gör, hindrar användarna från att ta del av innehållet. "Om vi bygger fel på webben, hindrar vi våra användare."

Jamie föreläste vid konferensen Universal design and new technologies i Oslo i juni. Konferensen var en del av Norges ordförandeskapsprogram. Vid konferensen lanserades ett intentionsdokument med ett nordiskt perspektiv på universellt utformad teknologi.

Nordens välfärdscenter har under 2017 lanserat inspirationshäftet Bra lösningar fungerar för alla, med goda exempel på universellt utformad teknologi och hjälpmedel. Häftet finns på nordicwelfare.org

Jamie Knight föreläste vid konferensen Universal design and new technologies i Oslo i juni. Konferensen var en del av Norges ordförandeskapsprogram. Vid konferensen lanserades ett intentionsdokument med ett nordiskt perspektiv på universellt utformad teknologi.

ET NORDISK PERSPEKTIV PÅ Universell utforming & hverdagsteknologi

Dokumentet starter med å illustrere den nordiske velferdsmodellen og utfordringene den møtes av i dag, før det går nærmere inn på noen av områdene der det er stort potensial for økt nordisk samarbeid:

Den nordiske velferdsmodellen er presset av demografiske endringer

De nordiske landene bør:

- Styrke universell utforming for å sikre bærekraftige velferdssamfunn der alle kan delta.
- Profilere Norden som en innovativ og inkluderende region, med universell utforming og inkluderende teknologi som sentrale løsninger.
- Aktivt dele kunnskap og erfaringer om universelt utformede løsninger.

Det offentlige legger ikke nok vekt på universell utforming som kvalitet og bærekraftstrategi

De nordiske landene bør:

- Legge til rette for strukturert samarbeid om retningslinjer og standarder, eksempelvis gjennom nordiske formøter til internasjonale komiteer.
- Samarbeide om implementering av EUs tilgjengelighetsdirektiv.
- Styrke samarbeidet mellom privat og offentlig sektor gjennom gode råd og anbefalinger for anskaffelse og utvikling av universell utforming og inkluderende teknologi

Brukerne involveres ikke nok i utviklingsprosesser

De nordiske landene bør:

- Styrke arbeidet med å bli brukerorienterte innovasjonssamfunn.
- Fremme tidlig brukerinvolvering som et krav i utviklingsprosesser.

De nordiske landene utnytter ikke samarbeidspotensialet ved utvikling av nye løsninger

De nordiske landene bør:

- Utvikle og dele kunnskap om brukeres behov og respons på ulike løsninger.
- Innarbeide universell utforming som krav ved utlysning av forskningsmidler.
- Legge til rette for nordiske velferdsteknologiske visningsmesser eller turneer.

Innbyggere kjenner ikke til nye løsninger, og får derfor ikke utnyttet potensialet som ligger i ny teknologi

De nordiske landene bør:

- Informere hele det nordiske forbrukermarkedet om universelt utformede produkter.
- Gjøre opplæring av forbrukere til en naturlig del av promotering av nye løsninger eller tjenester.

Innfasing av ny teknologi kan føre til uønsket overvåkning og økte forskjeller

De nordiske landene bør:

- Arbeide for at nye løsninger ikke bidrar til overvåkning, og at personvernet ivaretas.
- Arbeide for at kommersiell tilgang til forbruksteknologi ikke øker sosiale forskjeller.
- Sikre at nye individtilpassede løsninger ikke bidrar til en svakere satsing på universell utforming.
- Arbeide for at alle kan bruke nye løsninger. Alle punktene utdypes i dokumentet som er tilgjengelig i Bufdirs nettbibliotek.

Att få hjälp med sex kan vara pinsamt

Personer med omfattande funktionsnedsättning möter ofta hinder när de vill leva ut sin sexualitet. Att vara öppen med sina mest intima behov inför en personlig assistent kan vara svårt.

– Det gör att många hämmar och undertrycker en naturlig längtan efter sex och närhet, säger Julia Bahner som har skrivit en doktorsavhandling om funktionsnedsättning och sexualitet.

Enligt FN:s funktionshinderskonvention har alla människor rätt att få leva ut sin sexualitet på egna villkor. För många personer med funktionsnedsättning är detta tyvärr inget som stämmer överens med hur livet ser ut. Sex finns i fantasin, men inte i verkligheten.

Julia Bahner är forskare vid University of Leeds. Hon har skrivit doktorsavhandlingen *Så nära får ingen gå?* om funktionsnedsättning, sexualitet och personlig assistans.

– Det är inte alls ovanligt att personer med funktionsnedsättning har otillräckliga kunskaper om sin kropp och sexualitet, eller om sina rättigheter. Tillsammans med en ofta ganska låg självkänsla så blir det svårt att veta vad man kan kräva - och sedan ha modet att göra det, säger hon.

Detta beror också enligt Julia Bahner på den osynlighet som finns i samhället kring personer med funktionsnedsättning som sexuella varelser. Som exempel nämner hon vad en ung kvinna har skrivit i ett forum på nätet.

"Hur ska jag göra för att inte tycka det är pinsamt att be min assistent om hjälp att kunna lägga mig naken i sängen. Vi med funktionsnedsättning har väl också behov av att kunna smeka oss själva, eller?"

Samma sak om en person vill gå på nattklubb och sedan följa med någon hem. Eller köpa preventivmedel, sexleksaker eller titta på porrfilm.

– Vad får jag för bemötande? Kommer assistenten tycka att jag är äcklig? Den sortens frågor dyker upp, förklarar Julia Bahner.

Det är heller inte så lätt för den personliga assistenten. En annan människas sexualitet upplevs ofta som något privat och kan tänja för mycket på de egna gränserna.

– Att exempelvis hjälpa till att duscha någon är en väldigt intim situation som de flesta assistenter gör regelbundet. Men att klä av och förbereda en person som vill ha sex med sig själv eller en partner kan av många upplevas som jobbigt att hantera, säger Julia Bahner.

Samtidigt finns personliga assistenter som inte har några problem alls med sexuell assistans, förklarar Julia Bahner. De är beredda att hjälpa till och ser det som naturligt och självklart. Däremot påpekar assistenterna att det saknas riktlinjer och en tydlig hållning från bland annat cheferna.

– En vanlig uppfattning som jag har sett i mina studier är att det anses vara en ledningsfråga. Det ska komma någonstans ifrån och vara arbetsuppgifter som är förklarade för assistenten, säger hon.

Fast i grunden handlar det enligt Julia Bahner om makt: personal och myndigheter beslutar om stora delar av personer med funktionsnedsättningars liv.

– Vilken rätt har de, som ofta själva inte har någon funktionsnedsättning, att bestämma över hur personer med funktionsnedsättning ska ha sex, säger hon.

Länk till avhandlingen: <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/44376?locale=sv>

NORDEN I VÄRLDEN

Under några dagar i oktober samlades forskare, experter från funktionshindersorganisationer och tjänstemän från hela Norden och flera andra delar av världen i Stockholm för att delta på ett forum om mänskliga rättigheter, funktionshinder och forskning.

Forumet arrangerades av Myndigheten för delaktighet och Nordens välfärdscenter som planerat forumet i dialog med Funktionsrätt Sverige, Lika unika, Uppsala universitet, funktionshindersrådet och Nordic Network for Disability Research (NNDR). Centrala teman som återkom i diskussionerna var dels dilemman med människorättsperspektivet och traditionell nordisk välfärdspolitik och Nordens roll för funktionshinderspolitiken i världen. Här är några röster från mötet:

Kalle Könkkölä, hedersdoktor och ordförande för föreningen Tröskeln i Finland

Det är svårt att tala om mänskliga rättigheter och funktionshinder i de Nordiska länderna. Å ena sidan är de nordiska länderna rättighetsländer. Vi har rätt till stöd och hjälp när vi har behov. Å andra sidan tränas socialarbetare vid universitet och högskolor för att lära sig vad som är bäst för personer med funktionsnedsättning, bättre än vad vi som har funktionsnedsättning själva tycker. De ger inte råd, det säger vad vi ska göra och hur det ska göras. Här finns dilemman mellan välfärdspolitiken och mänskliga rättigheter.

Freyja Haraldsdóttir, grundare av gräsrotsorganisationen Tabú i Island

Personer med funktionsnedsättning är ofta omedvetna om sina rättigheter och möjligheter eftersom informationen om dessa är både dold och otillgänglig. Många människor jag träffar hör om sina rättigheter för första gången från mig eller andra personer med funktionshinder eller slumpmässigt på en benstation eller snabbköpet. Folk vet inte var man ska fråga eller vad man ska fråga.

Min erfarenhet av att arbeta med funktionshindrade personer som ansöker om personlig assistans, som är ett pilotprojekt på Island och inte en laglig rätt, är att informationen-

man får kan bero på vilken dag det är eller vem vi pratar med. Även vissa socialarbetare och andra yrkesverksamma har i min närvaro, undanhållit information. På grund av detta blir folk utmattade och har svårt att nå eller ens söka information och resurser. Många funktionshindrade jag kommer i kontakt med genom Tabu har gett upp om att försvara sina rättigheter eller ta del av resurser eftersom de inte kan göra det själva. Många av oss är i stort behov av vägledning och stöd i dessa processer, inte bara för att få information men också någon som kan komma tillsammans med dig, bara för att sitta där och lyssna.

Akiko Ito, chef för sekretariatet för UNCRPD vid FN:s högkvarter i New York

De nordiska länderna och FN har väldigt mycket samma synsätt när det gäller mänskliga rättigheter och hur samhället kan främja personer med funktionsnedsättning.

De nordiska ländernas roll är att leda arbetet och att ta mänskliga rättigheter till en mer praktisk nivå där det mer konkret visas vad det innebär att lyfta upp mänskliga rättigheter och funktionshinder till en naturlig del i hela samhällets utveckling.

Till exempel kan nordiska länder ta ledarskapet när det gäller utvecklingsarbetet globalt kring funktionshinderfrågor.

Nordiska länder leder arbetet med jämställdhet för kvinnor och flickor med funktionsnedsättning. Men också när det gäller ursprungsbefolkningar, ungdomar och andra minoriteter.

Jag tycker att ni i de Nordiska länderna kan lyfta fram ert utbyte av idéer och era gemensamma aktiviteter till internationella forum och hjälpa även andra länder att förstå hur ni gör framsteg som rör tillgänglighet och inkludering.

Charlotte McClain, expert funktionshindersfrågor vid Världsbanken i Washington

Historiskt har Norden haft stor påverkan globalt på mänskliga rättigheter. Men arvet rör framförallt stödet för rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

En stor del av diskussionen om rättigheter globalt har startat i de nordiska länderna som också har stöttat andra länder i arbetet. De nordiska länderna bör fortsätta jobba för dessa rättigheter, stötta andra länder och lyfta fram dessa frågor.

Ett av de bästa exemplen är den starka välfärdsmodellen som också kan inkludera personer med funktionsnedsättning.

Det ni kan förbättra är att förstå ert eget värde när det gäller principerna som ni har jobbat fram och samtidigt vara öppna för vad andra har kommit fram till.

Expertseminariet om arbetsmarknad

Samarbete minskar utanförskapet för personer med funktionsnedsättning. För att få personer med funktionsnedsättning i jobb är det ett välutvecklat samarbete mellan myndigheter och andra aktörer som gäller. Det framkom när Nordens välfärdscenter arrangerade expertseminarium om funktionshinder och arbetsinkludering i Oslo i april. I oktober arrangerade Nordens välfärdscenter ännu ett expertseminarium om temat, då med implementering av FN-konventionens artikel 27 i fokus. Slutsatserna från seminarierna sänds som inspel till Nordiska ministerrådets nya samarbetsprogram för arbetsmarknadsom-

rådet 2018-21 där personer med funktionsnedsättning omnämns som särskilt utsatt grupp. Två av talarna vid mötet i oktober var Linn Fagerberg och Sveinung Legard.

Linn Fagerberg, HR-chef, ByPost AS – om att anställa personer med funktionsnedsättning

Kanske presenterar man sig själv med sin funktionsnedsättning först istället för att tala om vad man är bra på. Som arbetsgivare vill jag veta vad du kan göra hos oss och vad du kan bidra med. För det finns ju så mycket kompetens i alla människor.

Våra erfarenheter är att vi får så motiverade och dedikerade medarbetare när vi anställer personer med funktionsnedsättning. Vi har låg sjukfrånvaro och vi vet vad sjukfrånvaro kostar enormt mycket. Vi upplever att detta är en otroligt god rekrytering.

Sveinung Legard, forskare, Högskolan i Oslo Akershus – om funktionsnedsättning och utbildning

Väldigt många personer med funktionsnedsättning sätts i segregerade specialklasser eftersom skolan inte har resurser att anpassa den ordinarie undervisning. Och det gör att man får sämre kunskapsutbyte och sämre socialt utbyte som sedan försämrar möjligheterna att studera vidare.

De som lyckas få jobb är de med minst funktionsnedsättning, det är den trista bilden. Men studier har visat att en tät uppföljning av föräldrarna under utbildningen, att få tillräckligt med stöd och att kunna påverka sin egen utbildning är viktigt. Detta för att lära sig rätt färdigheter inför vuxenlivet och för att sedan få jobb.

Den viktigaste hindret handlar om omgivningens förväntningar från det man är liten. Men också vilken syn som finns där ute. Vad har vi för värderingar och synsätt när det gäller hur en bra kollega ska vara.

Nordiska rådets session 2017: Bra jobbat, fortsatt så!

I början av november möttes Nordiska rådets 87 parlamentariker i Helsingfors till sin årliga session. Dagordningen var diger och innehöll bland annat ett flertal toppmöten med statsministrar och utrikesministrar.

Ministerrådet redogjorde för funktionshindersarbetet som blivit utvärderat under året. Norges Barne- och likestillingsminister Solveig Horne redogjorde för samarbetets tre delar, Nordens välfärdscenter, Funktions-

hindersrådet och handlingsplanen. Det var en mycket positiv bild som målades upp och ett flertal politiker bekräftade ministerns uttryck för att det nordiska funktionshindersarbetet är viktigt och bör fortsätta. Under november fattar ministerrådet för social och hälsopolitik det formella beslutet om förlängt mandat för Funktionshindersrådet och en ny handlingsplan för samarbetet.

Rikard Larsson som företrädde Nordiska rådets välfärdsutskott, avslutade sin kommentar med att säga: Det finns inga funktionshindrade personer. Det är vi politiker och samhället som gör människor funktionshindrade. Ingen människa är funktionshindrad.

Det innebär också att det är vi politiker och samhället i övrigt som kan se till att det inte finns några funktionshinder. I ett nordiskt perspektiv är det då såklart viktigt att vi jobbar med gränshinderfrågorna också utifrån funktionshinderperspektivet. Det gäller till exempel rätten till färdtjänst i ett annat land än det man bor i eller rätten till färdtjänst över gränserna. Jag känner trygghet i att frågorna prioriteras. Tack för redogörelsen!

Sara Olsvig, Grönlands minister för sociala angelägenheter, berättade om de stora positiva förändringar som pågår inom funktionshindnersområdet på Grönland och glädjande att "Vi vil i højere grad involvere os i det nordiske handicapsamarbejde, og vi ser frem til at bidrage til nordiske løsninger. Her er det igen vigtigt, at vi også har særlig fokus på de udfordringer, der er for personer med handicap i Arktis."

MEDLEMMAR I RÅDET FÖR NORDISKT SAMARBETE OM FUNKTIONSHINDER 2015

 Inge Storgaard Bonfils, Forsknings- og udviklingskonsulent, Professionshøjskolen Metropol
Det Samfundsfaglige og Pædagogiske Fakultet
inbo@phmetropol.dk

Suppleant, **Anne-Merete Kissow**,
Handicapidrættens Videnscenter
ak@handivid.dk

Thorkild Olesen, ordförande,
Danske Handicaporganisationer,
to@handicap.dk

Suppleant, **Sif Holst**, Næstformand
Dansk Fibromyalgiforening
sih@fibromyalgi.dk eller holst.sif@gmail.com

 Stina Sjöblom, Sakkunnig
Institut för hälsa och välfärd
Stina.sjoblom@thl.fi

Suppleant, **Päivi Nurmi-Koikkalainen**
Utvecklingschef, Institut för hälsa och välfärd
Paivi.nurmi.koikkalainen@thl.fi

Ulrika Krook, Juridiskt ombud
SAMS–Samarbetsförbundet kring funktionshinder
ulrika.krook@samsnet.fi

Suppleant, **Pirkko Mahlamäki**
Generalsekreterare, Vammaisfoorumi
pirkko.mahlamaki@vammaisfoorumi.fi

 Doris Bjarkhamar, Fuldmægtig fra
socialministeriet
Doris.bjarkhamar@amr.fo

Suppleant, **Heini Petersen** Fuldmægtig, Social-
og sundhedsministeriet
heini.petersen@amr.fo

Tóra við Keldu, Forkvinde MBF
tora@mbf.fo

Suppleant, **Ása Olsen**, Daglig leder af sekretariatet
i Meginfelag teirra brekaðu (MBF)
mbf@mbf.fo

Mette Mee Storm Sonn, Konsulent IPIS,
Departementet for Familie og Justitsvæsen
mmss@nanoq.gl

Suppleant, **Karen Joelsen Kristensen**,
Konsulent IPIS, Departementet for Familie og
Justitsvæsen
karj@nanoq.gl

Rún Knútsdóttir, Advokat, Vælfærðsministeriet
run.knutsdottir@vel.is

Suppleant, **Ingibjörg Broddadóttir**
Senior ráðgjafi, Vælfærðsministeriet
ingibjorg.broddadottir@vel.is

Ellen Calmon, Islands handikappförbund (ÖBÍ),
ellen@obi.is

Suppleant, **Bryndís Snæbjörnsdóttir**
ordförande, Landsforeningen Throskahjalp
bryndis@throskahjalp.is

Åse Kari Haugeto, Leder, Deltasenteret i
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
ase.kari.haugeto@bufdir.no

Suppleant, **Inger HUseby**, Seniorrådgiver
Helsedirektoratet
inger.huseby@helsedir.no

John Berg-Jensen, Leder i Funksjonshemmedes
Fellesorganisasjon (FFO)
john@frax.no

Suppleant, **Arne Lein**, Samarbeidsforumet av
funksjonshemmedes organisasjoner
arne.lein@nhf.no

Ola Balke, Utredare, Myndigheten för delaktighet
ola.balke@mfd.se

Karin Flyckt, Utredare, Socialstyrelsen
karin.flyckt@socialstyrelsen.se

Maria Johansson, Ordförande, Lika unika
maria.johansson@likaunika.org

Lars Ohly, ordförande, Funktionsrätt Sverige
lars.ohly@funktionsratt.se

Gunilla Lindqvist, Vik. Socialinspektör
Ålands landkapsregering
gunilla.lindqvist@regeringen.ax

Susanne Broman, Verksamhetsledare
Ålands Handikappförbund
susanne.broman@handicampen.ax

Suppleant, **Krister Sund**, Ordförande
Ålands Handikappförbund
Krister Sund <krister@postit.ax>

INFÖR 2018

Sverige tar över ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet 2018. Det betyder att Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder får en svensk ordförande. I arbetsutskottet blir vice ordförande isländsk och funktionshindersorganisationerna representeras av Norge.

2018 blir det första året med rådets nya femåriga mandat. Nu ska arbetet växlas upp och nya träffsäkra aktiviteter genomföras. Erfarenheterna från 2013 och framåt blir värdefulla för de fortsatta insatserna.

I ännu högre grad än tidigare bör rådet och hela politikområdet vägledas av kraften i det internationella åtagande som ratificeringen av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och bejakandet av hållbarhetsidealen i Agenda 2030 innebär.

2018 blir året när Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder med de internationella överenskommelserna i ryggen ännu mer målmedvetet än tidigare ska ta sig an sin egen handlingsplan och sprida budskapet till så många aktörer som möjligt.

Förhoppningsvis blir det i framtiden ännu fler som ser nyttan i och mervärdet med att det nordiska samarbetet ökar. Och att Norden antar de funktionshinderspolitiska utmaningarna. Målet är att alla i Norden ska kunna leva jämlikt, oavsett funktionsförmåga.

Rådsmöte 1 2018 blir i Stockholm och rådsmöte två planeras att genomföras i Sisimiut eller Nuuk under tidig höst.

FUNKTIONSHINDERSPERSPEKTIVET SKA INTEGRERAS I FLER POLITIKOMRÅDEN

Nordiska ministerråd som under 2017 finansierat eller själva genomfört aktiviteter med integrerat funktionshindersperspektiv.

Ministerråd som *ännu inte har* aktiviteter som handlar om inkludering av personer med funktionsnedsättning

Ministerråd som *har* aktiviteter som handlar om inkludering av personer med funktionsnedsättning

